

**Met het kerkasiel redt de kerk de rechtsstaat juist
Trouw, OPINIE. Peter-Ben Smit, 16 november 2018**

OPINIE Met de stelling dat het kerkasiel ‘het vertrouwen in de democratische rechtsstaat hoe dan ook ondergraaft, de emoties aanwakkert en daarmee het risico van willekeur vergroot’, zet Hans Goslinga het Haagse kerkasiel buitenspel (Trouw, 4 november), meent Peter-Ben Smit, theoloog, deken van het oud-katholieke bisdom Haarlem en hoogleraar in Utrecht en Amsterdam.

Het omgekeerde is waar. Het kerkasiel draagt bij aan het behoorlijk functioneren van de rechtsstaat. De kerken redden door hun protest het vertrouwen erin. Ze dragen bij aan een rechtsstaat die het vertrouwen van burgers ook verdient.

Goslinga en anderen doen alsof het rechtssysteem waterdicht is. Een soort koffieautomaat waar je geld ingooit, en dan komt via het juiste proces de koffie vanzelf. Alles wat je nog hoeft te doen is de koffie opdrinken, of hij nu smaakt of niet. Het recht is gesproken en wie dat niet accepteert, ondermijnt het vertrouwen in de rechtsstaat. Dit klinkt logisch en waterdicht, maar het is een cirkelredenering. Het recht is geen koffieautomaat.

Rechtspraak heeft altijd met toepassing, inschatting en daarmee met interpretatie te maken. Dat is de taak van rechters én voor bestuurders zoals staatssecretaris Harbers. Dat gaat ook wel eens mis, dus daarom kan een beslissing ook herzien worden. Het is namelijk mensenwerk.

Harbers beschikt daarom ook over een ‘discretionaire bevoegdheid’. Hij kan tot op zekere hoogte vrij beslissen als hij van mening is dat een andere weg beter is. In het bekende geval van Lili en Howick gebeurde dat ook; Harbers is daarin niet alleen – zijn voorganger Dijkhoff gebruikte deze bevoegdheid maar liefst 240 keer.

Op dit punt wordt het spannend: op grond van welke overwegingen beslist Harbers nu anders? Dat is niet erg helder, publiekelijk stelt hij vooral dat er een beslissing is en dat dat dus de wet is: “Er is vastgesteld dat ze geen recht op bescherming hebben”, zei hij in gesprek met Jeroen Pauw.

Precies hier wordt de rol van de kerken belangrijk. Zij leggen bloot dat het recht geen machine is. Ze wijzen erop dat niet iedere toepassing van het recht ook rechtvaardig en moreel verantwoord is. Omdat het mensenwerk is en blijft. Ook een staatssecretaris is geen robot, maar maakt afwegingen. Hij doet dat op juridische en morele gronden. Het hoort bij zijn taak ervoor te zorgen dat het recht ook rechtvaardig is en moreel houdbaar. Als hij het niet doet, is er aanleiding tot protest. Om ervoor te zorgen dat recht ook rechtvaardig en moreel houdbaar is. De eeuwigdurende kerkdienst, het ‘kerkasiel’ in Den Haag, is hier de concrete vorm van.

Dit is één bijzonder geval. Je kunt het ook breder trekken. Zoals in Duitsland bijvoorbeeld. Daar is godsdienstonderwijs op scholen in de grondwet vastgelegd. Omdat religie een belangrijke tegenstem tegen een falende staat kan zijn. Daaraan herinnert Duitsland zich maar al te goed.

In Nederland hebben we zeker geen -nazi-regime, maar de vraag is dezelfde. Is de democratische rechtsstaat wel moreel en rechtvaardig?

Dus, door te protesteren, via een eeuwigdurende kerkdienst, doen de kerken veel meer dan een gezin beschermen. Ze wijzen de Nederlandse staat op zijn eigenlijke verantwoordelijkheid: voor rechtvaardige en morele toepassing van het recht te zorgen. Ze geven de staat de kans het nóg beter te doen door een beslissing te herzien. Bekering zullen kerken dat noemen, voortschrijdend inzicht is de politieke term.

Zo bewijzen de kerken de staat een enorme dienst. Ze zorgen ervoor dat de staat beter in staat is als rechtsstaat te functioneren. Ze verhinderen dat de staat door een moreel onhoudbare toepassing van het recht zichzelf als betrouwbare rechtsstaat ondermijnt. De kerken ondermijnen het vertrouwen in de rechtsstaat niet, ze redden het.